

Et nytt Norge

Taler

Fridtjof Nansen

Dato

26 august 1928

Sted

Tønsberg

Omstendigheter

Fedrelandslagets stevne

1 Jeg hilser alle dem som er samlet her for å feire arbeidet for vårt fedreland og
dets fremtid. Hvis en mistviler om fremtiden er en vandring som den opover
bakkene her idag mellom Vestfolds ungdom og de tusener av strålende blå
barneøine så skjønn at tvilene må forsvinne. Vi står i den del av landet, hvor var
5 historie begynner, og ved Norges eldste by. Det er da naturlig at vi fester oss ved
vår historie og ved de erfaringer den har gitt oss. Det smerteligste ved dem er vel
den mangel på evne til å bli enig, som de så ofte åpenbarer. Denne mangel kan
være forståelig nok. Landet vårt er slikt beskaftet at det blir langt mellom
gårdene, og det var naturlig at folk måtte bli selvhjulpne og steile og med egne
10 meninger. Bygd stod mot bygd, der var rivninger og meningsforskjell, og det
forklarer hvorfor det ofte har vært vanskelig å ene det norske folk om de store
ting og om de tunge tak som var nødvendig for folkets og landets fremtid. Det
er kan hende en styrke å være selvhjulpne, men det kan også være en svakhet. -
Det har været begge deler for det norske folk.

15

Men to ganger, da det virkelig gjaldt, da var hele Norges folk enig. Den ene
gangen var i 1814, da stormaktene nede i Kiel forsøkte å trampe ned Norges
selvbestemmelses-rett. Da møttes sendemenn fra hele landet på Eidsvoll, og
tross nød og harde tider stod folket sammen om å verge vår frihet og vår rett til
20 selv å råde landets skjebne.

25

Den annen gang var i 1905. Da gjaldt det igjen vår politiske selvbestemmelses-
rett og vår fulle uavhengighet; igjen stod hele det norske folk samlet i én vilje, og
vi berget vår rett. Det er så underlig med det, når det virkelig røyner på så alle må
se faren, da bryter følelsen for land og folk gjennom all parti-blindheten, da blir
vi ett folk, samlet for Norges fremtid. Se, fedrelands-kjærligheten kommer nu
ingen av oss forbi; den hører med til det mest oprinnelige i oss, og den bærer

folket frelst over skjærene som truer dets liv.

30

Kom du seilende over havet - kan hende efter års fravær - og så Norges blå fjell stige over synsranden? Kunde du verge dig for at det kom noe op i halsen, som du ikke kunde forklare? Eller du kommer over havet om natten; du står og ser og ser - så glimter et blink gjennom mørket langt der forut - det første norske fyr!

35

Hvad er det som gjør at dette fyret er skjønnere enn alle du har sett i verden? Jo, bak det ligger ditt land, ligger alt det som har formet dig og ditt liv, og gitt det sitt innhold. - Å nei, kjærligheten til bostavnen, til hjemlandet, til vårt eget folk kommer vi aldri forbi, den gror sterkere jo eldre vi blir; den er i oss alle, det være sig nasjonalister eller internasjonister, det være kommunister eller borgere. Alle sammen er vi norske i bunnen, og vi vet det jo, at hvis det virkelig trenges, ofrer vi vårt dyreste for dette landets, dette folkets fremtid.

40

Så er det nu engang; det kan bare ofte være så vanskelig å få alle til å se hvad som står på spill. To ganger i dette århundre har vårt folk vært oppe i alvorlige kriser, da påkjenningen var så sterk at det mest gjaldt selve folkets fremtid. Den ene gangen var i 1905. Da gjaldt det, som jeg alt har sagt, vår fulle politiske selvstendighet; men da var det en samlet, målbevisst vilje i hele landet, det var begeistring og offervilje, det var menn med klarsyn og rådsnar besluttosomhet ved roret, som hele folket vilde følge gjennom alle ventede vanskeligheter, og de styrte statsskipet gjennom brenningene inn i tryggere seilled.

50

Den annen krise i dette århundre gjennomlever vi nu, og den er sannelig ikke mindre alvorlig. Også nu gjelder det vårt folks og vårt lands selvstendighet, ikke den politiske men den økonomiske selvstendighet, og det kan hende at for et folks liv er den i lengden like viktig som den annen. Det er en alvorlig prøvetid det norske folk gjennomlever nu, og det gjelder om vi vil vise oss vanskelighetene voksne, om vi vil forstå nødvendigheten av å anstrenge våre krefter til det ytterste for å overvinne dem. Kan vi ikke enes og samarbeide under en målbevisst ledelse, med en fast vilje for dette, kan vi ikke bli enige om å opgi våre særinteresser, våre særkrav og kjepphester og bringe de ofre hver og en av oss, som må bringes - ja da kan det gå med oss som det gikk med Italia-ferden nord i Ishavet: Under for store byrder tørner statsskipet, det lemlestes og vi blir strødd utover og splittet, noen mot øst, noen mot vest, mens andre går not syd efter hjelp mens noen blir liggende i soveposene der de kom ned, uten å røre på sig - og vart folk, som det folk det er idag har lidt et uoprettelig tap i kampen for livets rett.

65

70 Dette kan synes hårde ord; men hvis vi med ærlig alvor vil se på stillingen slik
som den er, så vil vi sanne at de ikke er for hårde; det er ikke opløftende det syn
som møter øiet. Vi er i et stygt farvann, mine kjære venner. Båene bryter jo like
forut og vi styrer lukt på dem. Det er sannelig i siste liten nu å legge roret om.
Hele folket tynges under gjeld og skatter. Mange kommuner er så gjeldbundne
at det truer med fullstendig ruin. Staten skylder så meget at bare rentene av
75 gjelden er mest like meget som hele statsbudgettet var før i tiden. Men ennå er
intet alvorlig forsøk blitt gjort på virkelig å minske den. Den har steget for hvert
år like til det siste. Næringslivet, som skal skaffe midler til å gjøre det bedre i
landet, blir lammet av økende skatter. Og enda verre - mistrøstigheten brer sig
og tilliten til fremtiden er for en stor del rokket. Når vi så under alt dette driver
80 med streiker og andre kostbare eksperimenter, skal det ikke gjøre sakene bedre.
Det er sannelig på tide at vårt folk - hver kvinne og mann - våkner op og ser
stillingen som den er: hele folket må samle sig om den ene store opgave, som nu
først og fremst er den viktigste av alle, å bringe vår husholdning i orden. Og det
må gjøres før vi går videre til nye opgaver, til nye kostbare eksperimenter, det
85 være sig av samfundsforbedrende, social art, opdragelse, skoleundervisning,
bygning av kostbare jernbaner, og slikt mere. La det være så bra det være vil,
men den ting er sikker, at et folk som ikke har sine finanser i orden, som ikke
først og fremst kan klare helt ut sine forpliktelser, kommer til slutt i
elendigheten, og med samfundsforbedringene og alt det annet går det bare den
90 bakvendte veien.

Dette er så selvsagt, at det skulde ikke trenge nærmere påvisning, historien gir jo
ellers nok av avskrekkende eksempler på hvordan det går hvis en ikke tar rev i
seilene i tide. Det skal synes naturligt at hver kvinne og mann i dette land, som
95 ikke er rent lettsindige barn, måtte se og forstå det jeg her har sagt, og at det
derfor måtte være lett å samle dem under en fane om denne ene viktige opgaven,
for å redde folk og land, når vi bare for alvor forsøker å gjøre det. Men hvad ser
vi? Folket splittet i mange politiske partier, som trekker i hver sin retning. Der er
høire og venstre og frisinne, der er bondeparti og avholdsfolk og
100 arbeiderparti, socialister og kommunister og moskvamenn. De er vel alle bra
nordmenn, må vi tro, de vil vel alle fremme landets og folkets fremtid hvis vi
spør dem, men de trekker i hver sin retning, hver til fordel først for sig og sitt
parti; og de er bare enige om en eneste ting, og det er at de ikke vil være enige. En
står og ser med forundring efter dem der de farer frem, og med vemod må en
105 minnes Ibsens bitre ord:

Går til sin gjerning de norske menn

110 viljeløst, vimrende, vet ei hvorhen;

veke, som vaiende vidjer for vindene, -

Jeg kan ikke og vil ikke tro at det er et virkelig utslag av den norske folke-
115 karakter. Det er forbigående og det må være forbigående. Et samarbeide for å løse de store oppgaver det må og det kan ikke la være å komme.

Jeg er ikke politiker og duger heller ikke til det, men fordi jeg ikke tilhører noe parti kan jeg kanskje med litt mindre partibundne øine enn mange se på det som
120 foregår. Og jeg vil da si dere, at etter min overbevisning er det parti-politikken som er blitt en fare i Norge i dette øieblikk; den er ikke naturlig og sund lenger; den har ikke fulgt med tiden og har ikke livets rett. Parti-gjerdene er råtne! Prøv dem skal de se at de ryker ved første taket. De er stivet op med noe nymodens piggtåd for å holde partiflokkene sammen, men de vil ikke holde lenge.

125 Spør vi de borgerlige partier hvad det er som skiller dem, så synes det helst vanskelig å få et greit svar. Der nevnes korn-trygd, korn-monopol, jord-lov, konsesjons-lov, voldgifts-lov, og hvad de alle heter. Det kan godt hende at disse lover kan være viktige. Men kan noen ærlig politikker si at noen av disse sakene
130 er så store, så avgjørende og betegner så viktige prinsippforskjeller at de berettiger parti-skillet? Jeg tror ikke det er mulig.

Voldgifts-lover er jo venstres. Jeg er ikke så sikker på at venstre er så svært begeistret over den loven nu. Men mot dem stod på den ene siden høire, på den
135 andre socialister og kommunister, så noe svært betegnende for. Hvad som er skjedd med den efter at den blev vedtatt som lov, skal vi ikke her dvele ved.

I konsesjonsloven var det Christian Michelsen som først innførte prinsippet og foreslo den, og så kom Gunnar Knudsens regjering og gikk et skritt videre og
140 utvidet den. Noe parti-skille kan den derfor ikke sies å betegne. Der kan være menings-forskjell om hvor langt en bør gå, en grads-forskjell, men om prinsippet er vel ingen uenige.

Tar vi jord-loven så er der vel enighet om at det er i høieste grad ønskelig at

ubrukt jord som kan dyrkes, blir dyrket her i landet, om hvor langt en vil gå for å gjøre det mulig, kan der være menings-forskjell men noen prinsipp-forskjell er der heller ikke på det område.

- 150 Tar vi korn-monopolet kan jeg vanskelig tro at der på det grunnlag kan dannes et vesentlig parti-skille. Noen sier det er kommunisme; men vi har jo kommunisme før. Vi har mange monopoler for staten her i landet; ta bare post, telegraf, jernbaner, kommunikasjoner - vi er langt inne på den bane og litt mer eller mindre kan ikke være nok til å skille partiene når det gjelder samarbeide
- 155 om så store saker som de andre jeg har nevnt. Alle disse postene på partiprogrammene blir da småtterier mot det ene, som skulde forene oss alle, folkets og landets økonomiske fremtid.

- Det som danner skillet f. eks. mellom høire og venstre - for å nevne et eksempel -
- 160 det er for en stor del inntørkede levninger fra en svunnen fortid for en 30-40 år siden, da der var alvorlige menings-forskjeller, som ikke er mer. Det er for en stor del blitt navn uten levende innhold. Og mellom de andre borgerlige partier er vel heller ikke skillet så vesentlig. Men tar vi disse partiene på den ene siden og det kommunistiske parti på den andre, da blir der et virkelig og uoverstigelig
- 165 skille både i grunnsyn og program. Mens alle borgerlige partier vil videre utvikling på grunnlag av det som er, vil kommunistene omstyrte det nuværende samfund, den nuværende stat, det være sig med lovlige eller ulovlige og revolusjonære midler, og de vil bygge op et nytt samfund og en ny stat på helt andre prinsipper, som overalt ellers i verden, hvor de har været prøvet, har vist
- 170 sig ugjennemførlige. At i denne nye stat all privatkapital skal avskaffes kan synes farlig nok, for i det nuværende samfund er det jo den private kapital som betinger alle nye foretagender og tiltak. Men verre er det at den enkeltes foretagsomhet, hans tiltak og initiativ, det som hittil har betinget hele samfundets utvikling, skal lammes og stanses. Bare staten og de kommunistiske
- 175 komiteer og råd skal styre alt og bestemme over hver manns arbeid og hvad han skal få lov å ta sig til. Se her er det en grunnforskjell i hele det politiske og sociale syn. Fra dette program synes det umulig å finne noen bro over til de borgerlige programmer.

- 180 For almindelig sundt tenkende mennesker kan det være vanskelig å fatte at forstandige folk, som kjenner iallfall litt til historien, kan tro at en slik stat virkelig kan bestå, og at et slikt program virkelig gjennomført ikke vil være en død hånd lagt over alt samfundets og folkets trivsel. De må dessuten vite, at

185 hvor en slik stat har vært forsøkt, har den på kort tid vist sig helt ubruktbar. En vil derfor så gjerne tro at hele denne lære og dette program er bare en enkelt klasser, som ikke er besiddende, og som bare vil bruke den til å rive til sig makten og så leve på de andres bekostning, på deres som før var de besiddende. Men det lar sig ikke nekte at der er mange kloke mennesker som hylder denne lære, og
190 mange av dem er idealister, villige til å ofre for sin overbevisning. Forsøker en å forstå hvad det er de virkelig vil, disse mennesker, da finner en kanhende meget som er vakkert og tiltalende i deres lære, og vi må vel innrømme at der er mange sørgelige brøst i det samfund vi lever i, og megen ulikhet som de vil forsøke å råde bot på. Vi må også innrømme at deres lære kan ha megen likhet på flere
195 punkter med den første kristne lære og at de eldste kristne samfund tildels iallfall var komimunistiske.

Jeg har selv engang levd i et kommunistisk samfund, det var hos eskimoene på Grønland. Disse folk har ingen eiendom, de har ingen kapital, landet og fangst-
200 feltene tilhører dem alle. Det eneste de eier er fangst-redskapene og sine klær. Fanger den ene og naboen ikke fanger, er han moralsk forpliktet til å dele sin fangst med naboen, så hans familie ikke sulter. Livet der er slik at det er nødvendig, og det er på sin vis et lykkelig samfund, de er sorgløse barn så lenge de har mat nok.

205 Men ulykken er, at en slik kommunistisk livsførsel er bare mulig i ganske små og enkle samfund lik eskimoenes og de første kristnes. Den er uforenlig med et høiere utviklet samfunds-liv og en mere sammensatt stats-ordning, hvor det ikke er så enkelt å skaffe sig livs-ophold. Den første betingelse for en høiere utvikling
210 er eiendoms-retten som gjør forsorgen for og planleggelsen av et fremtidig liv mulig for hver enkelt; det er enhvers rett til å nyte godt av sitt eget arbeid, sin egen dyktighet, av sin egen foretagsomhet og sine tiltak. Dette har nu til alle tider vært betingelsene for all samfundets fremgang og utvikling, og så vil det bli i fremtiden, slik som nu menneskene engang er, og vi kan ikke gjøre dem
215 anderledes.

La oss tenke oss f. eks. å avskaffe all eiendomsrett til jorden, at jordbruket skulde drives kommunistisk, at alle i fellesskap skulde dyrke jorden uten lønn, og så
etterpå dele utbyttet, så enhver skulde få sitt enten han arbeidet meget eller lite,
220 enten han var dyktig eller udyktig. Tror dere at det vilde bli et bra bruk på den jorden? Å nei sann, det vilde nok ikke som regel bli rare greiene; det er vel å frykte at det vilde bli svært så mange forfall. Det blev forsøkt med det i

225 Russland, men det blev en sørgelig tragedie. Forsøkene er ikke blitt gjentatt, og det bolsjevikiske styre er nu klar over at bønderne må de være varsomme med, og på jorden kan de ikke innføre kommunisme, for skal den bli ordentlig dyrket må hver mann få vederlaget for det arbeid han nedlegger i jorden. Slik er det også på andre områder.

230 Men hvorledes vi nu enn ser på denne kommunismen, enten som bra eller dårlig, så er iallfall en ting sikker og det er at den er uhyre kostbar, og selv den mest fanatiske kommunist må vel innrømme, hvis han vil være helt ærlig, at i ethvert fall har Norge ikke nu råd til å gjøre noen slags eksperimenter i den retning, og at forsøk med det vilde være den sikre og fullstendige ruin for vårt
235 folks økonomi, som det vilde ta en uhyggelig lang tid å reise sig fra.

Nu gjelder det, som jeg før har sagt, å bringe landets økonomi på fote igjen og skaffe gode levelige kår for alle klasser, så vi kan se fremtiden trygt imøte. Det måtte vel også kommunister og socialister og alle klasser kunne være med om.

240 Når det er nådd, men også først da, kan det være tid å diskutere kommunistiske og andre politiske kjepphester. Men nu er stillingen for alvorlig til slikt, og den er alvorligere enn noensinne før. Den krever, jeg gjentar det, ubønnhørlig samarbeide av alle kvinner og menn i dette land som har følelse for fedrelandet -
245 det være høire eller venstre eller bondeparti, borgerlig eller kommunist eller socialist - om den ene viktige opgave for vårt folk idag.

Lykkes det oss ikke å skape en slik bevegelse og rive alle sanne fedrelandsvenner med i den, ja da vil der være alvorlig fare for hele folkets fremtid. Lykkes det, kan
250 vi se fremtiden trygt imøte; da kan vi skape levelige kår for oss alle, kvinner som menn, bonde og bymann, arbeider og arbeidsgiver i dette herlige landet vårt.

Og hvad er det som er nødvendig? Først og fremst må statsutgiftene skjæres ned med alle midler, som mulig er, så vi kan begynne å betale av på landets gjeld og
255 minske skattene, som nu truer med å kvele vårt næringsliv, og som stadig vil bli verre om der ikke skjer noen forandring; for skatteobjektene går ned jo større skattene blir. Nu har det hast. Og for å kunne gjøre det må alle partier stå enige - i allfall de borgerlige. Noe enkelt parti klarer det ikke. De har jo forsøkt både høire og venstre, men svært litet hell hadde de med sig. Det er jo det at en slik nedskjæring av utgiftene, når den virkelig skal duge noe, kan ikke gjøres uten at
260 vi alle får føle det; hver del av landet må ofre mangt som kunde være ønskelig

kan hende - hver utgift, både av stat og kommune, som ikke er strengt
nødvendig og som ikke bidrar til direkte å øke landets inntekter, må strykes, skal
265 vi klare opgaven. Herre Gud, det kan vel være så mange bevilgninger som vi
synes er særlig ønskelige; men de må vente til det igjen blir råd. Det er ikke til å
undgå at ved en slik dugelig nedskjæring av utgiftene vil de fleste av oss føle sig
brøstholdne, vi får våre kjæreste planer ødelagt; derfor kan ikke noe enkelt parti
klare det, som sagt; dets forslag vil straks bli slått ned av de andre partiene, som
270 vi jo dessverre har sett nok av hittil. Det synes mest som det er et slags uhyggelig
partinid som formørker sinnene. Kan de være frykt for at et annet parti kan
bringe landets redning?

For en utenforstående synes det så helt ufattelig dette at det skal være så
275 vanskelig å slutte sig sammen om det som gjelder landets fremtid og dyreste
interesser. Vi vet da at så sant vi bare vil og står sammen, da kan vi klare
opgaven. Men det søgelige er at partipolitikkerne ikke vil enda. Hvorfor? Det
kan da umulig være av frykt for da å bli overflødige? Vi er ikke kommet så langt
enda sier de. Vil det si at vi er ikke kommet langt nok ned i grøften? Hvor langt
280 skal vi da? Skal vi ligge helt overende med alle fire hjul i været før vi kan bli enige
om et samlet løft for å komme op igjen? Men da kan det bli forsent.

Her har vi vår opgave alle sammen, hver kvinne og mann, å være med om å
hindre at det blir for sent. Det er vårt folks, det er vårt lands, det er våre barns
285 fremtid det gjelder. Det er plikt for hver en av oss å gjøre det vi kan for å få
folket samlet, uansett parti, om det første nødvendige: å få en sund, forsvarlig
finanspolitik, så hele vårt folk kan se fremtiden trygt imøte, og igjen skape
tillit, arbeidsvilje og arbeidsglede i dette land.

290 Tro ikke at vi kan undskylde oss med at det er førernes, det er politikernes sak -
ikke vår. Et folk får det styre det fortjener, og er styret veikt er det fordi folket er
veikt. Men politikerne vil nok når de vet at velgerne vil det, de trenger bare å bli
stivet op. Og vil de ikke - nuja så feier vi dem bort!

295 Dette er som sagt det første og det viktigste her i landet for øieblikket. Det er
den store opgaven alle må samle sig om, og der er ikke en dag å spille hvis vi ikke
vil komme for sent.

En annen viktig sak for hele folkets fremtid er å hjelpe op og fremme vårt
300 næringsliv og vår foretagsomhet på alle områder, øke vår produksjonsevne. Og

her kan meget utrettes tildels med små midler, når vi bare vil to oss sammen og arbeide på det med kraft og med målbevisst forståelse.

305 Vårt folk er et oplyst folk. Ja vi er stolte av vår folke-oplysning. Vi tror nok også at vi er et begavet folk - iallfall mange tror det. Men kan det sies at vi er et dyktig folk? Svaret på det tør være mere tvilsomt. Til dyktighet hører at en mann eller kvinne mestrer sitt fag, så han eller hun utfører sitt arbeid så godt som det kan utføres, at de ikke bare nøies med å gjøre det slik som far og bestefar gjorde det.

310 Verden står da ikke stille. Vi har bok-kunnskaper nok her i landet, det er ikke det det skorter på, men her er mangel på fag-kunnskap. Det er sørgelig, men skal jeg si det som jeg ser det, så har vi for megen beundring for boklig lærdom her i landet og for liten tanke på om en mann eller kvinne er dyktig i sitt eget fag, i sitt eget arbeid. Vi synes aldri at vi kan få gitt barna skoleundervisning nok, og

315 holder dem til boken til langt op i årene, helst til universitetet, om vi kan. Det er jo utrolig grumt det som vi kaller almenutdannelse. Men alt for sent og gjerne alt for ufullkomment lærer barna og ungdommen det som skal være deres arbeid i livet. Det kan være bra nok med denne utviklingen av de såkalte åndelige interesser hos de unge; men hvad verd har en mann som kan allverden, som kan

320 fortelle dere alt, like fra pyramidene i Ægypten til frihetskampene i Amerika, hvis han ikke kan utføre skikkelig det arbeid som er hans i livet? Den mann kan være underholdende kan hende; men noen god borger er han ikke. Nei en dugendes kar er alene den som kan sitt arbeid fullgodt, og bruker sine kunnskaper og evner til å gi det beste han kan. Om han også vet og kan noe

325 annet ved siden av, er det bra; men det er ikke noen hovedsak. Vi har ikke nok forståelse, ikke nok respekt for arbeidet selv, for produksjonen i vårt eget eller andres fag.

Hvad har det f. eks. ikke å si for bygdene her om kring at der er folk som har

330 initiativ, som kan sitt arbeid og kan dyrke sin jord bedre enn forfedrene kunde, som kan hjelpe til å innføre nye og bedre metoder? Det har mere å si enn noen i øieblikket kan overse. Men skal ungdommen bli dyktig, må den begynne tidlig å lære sitt arbeid. Den må tidlig krøkes som krok skal bli, heter det. Og her er meget å gjøre for å skaffe mer faglig dyktighet i landet. For en del gjelder det

335 kanskje bare en omlegning av skoleundervisningen, å bruke noe av det meget, som nu går til den almindelige skole, til tidlig fagutdannelse. Det vil snart skape et dyktigere folk, og det vil mer, det vil øke respekten for faglig dyktighet. Ja se, her er der noe stort å utrette, som kan få gjennomgripende betydning for hele folkets fremtid.

Vi trenger foregangsmenn og vi trenger opmuntring for dem; hvad kan de ikke da utrette? Måtte disse menn bare komme.

345 Jeg sa før at kommunismen vilde avskaffe den enkeltes tiltak og foretagsomhet, idet han liten eller ingen belønning skulde få for sitt særlige virke; men tenk hvad det vil si for fremgangen og for utviklingen. Hvad kan ikke enkelte foregangsmenn eller kvinner være for bygder, ja for store landsdeler. Jeg kan nevne noen eksempler. Jeg reiste engang oppe i Romsdalen, og der fikk jeg høre
350 om at i en del av den, oppe i Isdalen, levde nu hele befolkningen for en stor del av å sy klær til fiskerne i Lofoten. Det var en bondekone som begynte med å sy disse klærne og fikk dem avsatt til fiskerne. De blev meget efterspurt og det kom stadig nye bestillinger. Det grep om sig, naboene begynte med det samme, og nu sitter alle bygdens kvinner vinteren igjennem og syr klær, som blir solgt til
355 fiskerne langt der nordpå. Det er nu en velstandsbygd, som har en god inntekt av dette.

Jeg kan nevne et annet eksempel fra vestlandet, som jeg nettop kommer fra. Der var en mann i Evanger, i nærheten av Bergen, som en dag fant på at han kunde
360 bruke gjeite-kjøtt til å lage pølser av. Han kalte dem for saue-pølser, der var litt saue-kjøtt i, pølsene var utmerkede og gikk som varmt hvetebrød. Han fikk stor omsetning, fabrikken blev utvidet og efterspørselen efter gjeiter til fabrikken i Evanger strakte sig over hele vestlandet op til Haukeli, inn i Telemark, og nu går der over Haukeli til Odda mangfoldige tusen gjeite-skrotter om året; gjeitene er
365 blitt verd omtrent det dobbelte av før på grunn av at de nu brukes til saue-pølser. Dette er en enkelt manns tiltak som har bragt mer velstand over store deler av vestlandet. Hadde det vært i en kommunistisk stat vilde han ikke ha sluppet til; da var det staten som skulde det; den enkelte mann arbeider for staten, og da blir det selvsagt smått med tiltakene.

370

Dette var bare noen eksempler på hvordan foregangsmenn i det små kan få stor betydning, det kan vokse og vokse som sneballen. Det er de enkelte menns tiltak samfundet skylder sin fremgang i det lange løp; de er det som har begynt ethvert stort fremskritt i menneskehetens historie.

375

Vi må søke utvikling først og fremst av det naturlige, det gamle, av det som er vårt eget, av det som vårt folk og vårt land har betingelser for, av det vi med et ord kaller det nasjonale, det som naturlig er sprunget ut av vårt folks særegne

La mig si noen ord om det nasjonale. Det er dem som mener at de er så ekstra grumme nordmenn ved å skrike op om alt det som Norge har tapt - det nevnes Bohuslen, Herjedalen, Grønland, Island, Færøyene, papirer som tilhører oss og
385 som er i Danmark, og vi vil ha Tordenskjolds ben tilbake til Norge. Det kan være bra nok, men se, det ligger jo alt sammen utenfor landet, og det er vel ikke der vi skulde begynne den nye nasjonale reisning; den skulde vel heist begynne innenfra, innenfor landets grenser. Det er her vi først må ta fatt. Her er rum nok for nasjonale tiltak. Det annet blir jo bare bisaker. Der er muligheter nok i vårt
390 folk, ikke bare til å bryte ny jord, der er så meget annet og enda viktigere, bare vi vil se det og ta opgavene op med kraft og forstand.

Der snakkes meget om selvhjulpenhet og brødkorn i landet i tilfelle av krig, og det kan visst være viktig; jeg tør ikke ha noen bestemt mening om det; men der
395 er andre ting, som der ikke arbeides for, eller i hvert fall svært lite, og som efter min mening kan være kanskje vel så viktig for landets selvhjulpenhet. Jeg skal nevne en ting: det er å få en lettere, hurtigere og bedre omsetning av produksjonen her i landet. Tenk på bønderne som sitter oppe i dalene - de har sine produkter og vil selge dem - men hvor vanskelig de har for å få dem til
400 markedet og få dem solgt til en rimelig markedspris. Det er ofte så vanskelig med transporten, og så mange mellommenn som skal tjene, så bonden får for lite. Tenk om der kunde bli et alvorlig gjennomarbeidet, godt system for omsetningen her i landet, og det kan gjøres med små midler, for det vil betale sig selv. Og tenk om der kunde bli en omsetning av fisk fra hele vår lange kyst, som
405 kunde komme hver bygd til gode landet rundt. Folk vil gjerne ha fisk, men så alt for ofte kan de ikke få den. Kunde dette bedres effektivt, tror jeg selvhjulpenheten kunde økes ganske vesentlig; og innførsel av andre produkter fra utlandet kunde minskes betydelig ved at vi brukte våre egne.

410 På disse områder har vi store opgaver. Her har Fedrelandslaget, som jo nettop har satt sig som mål ophjelp av næringlivet og produksjonen, nok å ta fatt på, og jeg er sikker på at viljen til å gjøre det er tilstede.

Man sier at der er så lite ny jord. Det er ingen undskyldning for å la folkene gå til
415 Amerika. Der er som sagt ennu ny jord å bryte her i landet på så mange områder. La oss forsøke hver på vår kant, der vi har noen innsikt og noen kunnskaper, å være med om å bryte den nye jord for et fremtidig og selvstendig

land. Her er muligheter nok. Det er vel så at her har vært lite sol denne
420 sommeren, men allikevel kan vi si med Bjørnson, at

Her er sommer-sol nok

her er sæde-jord nok,
425 bare vi, bare vi hadde kjærlighet nok.

Her er digtende trang

430 gjennom arbeidets gang
til at løfte vårt land, blot vi løfter i flokk.

La oss samles, alle norske menn og kvinner, for å løfte vårt land, for å løfte det i
435 flokk, og for å sikre det norske folks fremtid mot alle muligheter!

Kilde

F. Nansen: Et nytt Norge, Oslo 1926.

Emner

440 Fedrelandslaget, Innenriks, Kommunisme, Utenrikspolitikk

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/et-nytt-norge>

445

450

455